

Дом породице Павловић
Home of the Pavlović Family

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

Мозаик у подухола Дома породице Павловић са годином изградње
Lobby mosaic with construction year

Дом породице Павловић

Господар Јевремова 39

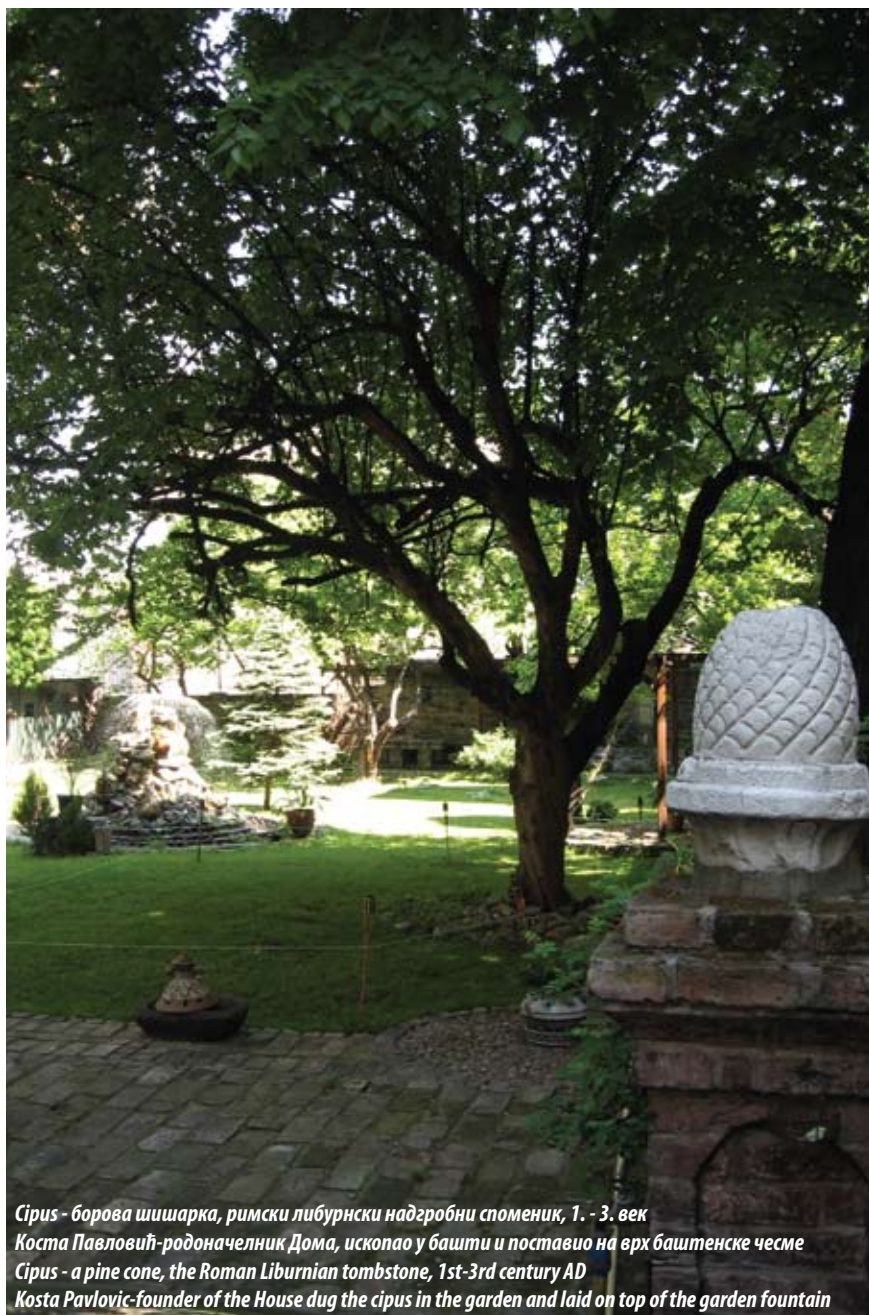
Данашњи изглед дворишне фасаде и баште
Contemporary view of courtyard facade and garden

Културно наслеђе не чине само градови, њихова здања – куће и улице или музеји са уметничким предметима – већ и људи и њихова дела. Данас, захваљујући и сачуваним породичним збиркама и архивама, можемо реконструисати слику живота како појединца тако и целог друштва. Писана документа и извори, давно заборављени употребни предмети и усмена предања власника и потомака у аутентичном амбијенту најстаријих домова угледних српских породица постају на тренутак живописна илустрација прошлих времена. У свеобухватном сагледавању развоја државе и друштва, споменици културе су чувари и путокази у осветљавању урбане историје, културе и обичаја, страдања и слободе једног народа.

Крајем 19. века, Београд мења свој лик, напуштају се наслеђени модели оријенталне вароши с кривудаим улицама и сокацима који су пратили конфигурацију терена и уређује се према принципима европског регулационог урбанизма, примењеним прво на простор Вароши у шанцу, а затим у осталим градским зонама. Подижу се репрезентативна државна и дворска здања, паркови, верски и стамбени објекти у духу средњоевропске и западноевропске архитектуре. Трансформација Дунавске падине, према првом урбанистичком плану Емилијана Јосимовића, заснивала се на ортогоналној мрежи приближно једнаких величина градских блокова одређених за породично становање. Мењао се и начин живота, па самим тим и животни простор, ентеријер је испуњен

намештајем и предметима нове естетике, што се посебно могло видети у домовима угледних Београђана.

Један такав дом, историјска кућа, налази се у Јевремовој улици бр. 39, и у власништву је породице Павловић од свог подизања до данас. Наиме, међу првим грађанским кућама у Јевремовој улици била је породична вила Косте и Анке Павловић, подигнута 1882. године. Коста, први управник нишке вароши након ослобођења од Турака, плац у Београду купио је мизаном своје супруге Анке рођене Аћимовић. До њих, плац су купили Љуба Ковачевић, професор Велике школе, и Јован Мишковић, генерал и академик. Била су то три највећа плаца у Јевремовој улици, пошто је урађено просецање и уређење квартава према првом урбанистичком плану. Коста је на месту управника Града Ниша донео Указ о организацији града 1878. године, а по доласку у Београд посебну пажњу посветио је уређењу сопственог дома, калдрмисању тротоара испред куће и нивелисању земљишта парцеле. До Првог светског рата, била је то мирна стамбена улица са дрворедима и приземним породичним кућама без готово иједне трговачке радње. Иако је кућа изведена према замисли власника Косте Павловића, аутор пројекта није познат. Првобитно приземна, грађена је поступком карактеристичним за крај 19. века. Масивни подрумски зидови без темељнихстопа, одташмајданскогкречњака и топчидерског тврдог камена, прошарани су фугованом опеком у кречном малтеру и премошћени плитким пруским сводовима. Имала је пет соба и велико предсобље с подним мозаиком са утиснутом годином завршетка градње у средини тробојног четворолиста. У сутеренском делу налазили су се летња кухиња, вински подрум и оставе.

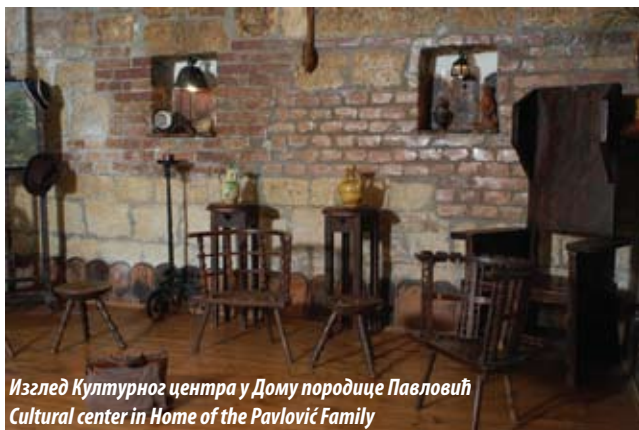
*Cipus - борова шишарка, римски либурнски надгробни споменик, 1. - 3. век
Коста Павловић-родоначелник Дома, ископао у башти и поставио на врх баштенске чесме
Cipus - a pine cone, the Roman Liburnian tombstone, 1st-3rd century AD
Kosta Pavlovic-founder of the House dug the cipus in the garden and laid on top of the garden fountain*

Експонати Културног центра у Дому породице Павловић
Cultural center in Home of the Pavlović Family

Кућа је споља била обликована у духу средњоевропске градске архитектуре тог времена. У Првом светском рату је оштећена и потом обновљена 1927. године, када је дозидан спрат с поткровљем према пројекту архитекте Милана Секулића, складно уклопљен у првобитни архитектонски концепт. Фасаде су обновљене једнообразно, у стилу академизма, са декоративним елементима у виду пиластера, конзола, венаца, и прозорских оквира. Вертикалност фасаде постигнута је каменим квадерима дуж ивица зграде, средишњим ризалитом и француским балконима са украсном гвозденом оградом и шалонима. Главни улаз куће је на бојној фасади, а постоји и баштенски, уз који су изведена одређена проширења према пројекту арх. Драгомира Тадића. Приступни колски улаз, који је из времена изградње, састоји се из два слободна ступца и разигране орнаменталне капије од кованог гвожђа. Након савезничког бомбардовања 1944, Павловићи обнављају страдало поткровље, а осамдесетих година 20. века адаптирају га по пројекту архитекте Предрага Ристића.

У последњој трећини 19. и првој половини 20. века, грађански, школовани слој Србије постаје носилац прогресивних друштвених промена и новог државног уређења. По повратку са европских универзитета, припадници прве генерације државних стипендиста неретко су у својим кућама успостављали темеље учених друштава и струковних удружења. Уједно, назначени домови постају и места окупљања интелектулане, политичке и економске елите, рађања политичких идеја и уметничких покрета. Поред оваквих сусрета, у Дому Павловића организују се и сусрети чланова Краљевског дома и дипломатског кора. Костин син Стеван,

*Изглед Културног центра у Дому породице Павловић
Cultural center in Home of the Pavlović Family*

правник и дипломата, активно је учествовао на успостављању културних и дипломатских веза с Француском и Румунијом. Као секретар краљевске владе, 1916. године тајно је пренео државну архиву и најзначајније националне вредности у Грчку. Због својих заслуга одликован је Орденом Легије части. У Другом светском рату, кућа је била пуна рањеника. Стеван је одведен у логор на Бањицу, унука Лепосава – Бела, активна је у раду Српског и Међународног црвеног крста, а унук Доброслав – Бојко, архитекта и носилац Ордена Св. Саве I реда, учесник у оснивању Друштва конзерватора Србије.

Након Другог светског рата, наступио је тежак период за предратну српску интелектулану елиту и привреднике. Породица је, ипак, успела да сачува кућу од претварања у друштвену имовину. У поткровљу, одржаване су редовне седнице најстаријег ликовног удружења на Балкану „Лада“. Од 1980. године породица креће у нову друштвену мисију. Народном музеју је поклонила вредну уметничку збирку, ауторска права на поновно штампање сабраних дела свог рођака, Слободана В. Јовановића, правника, историчара и књижевника, уступила је САНУ 1988. године, а његова сачувана, драгоценна архива и документација и даље је у власништву породице. Лепосава – Бела Павловић, академски сликар, професор француског језика, лектор и сарадник САНУ, доживотни председник „Ладе“, део уметничког породичног иметка поклонила је институцијама културе и образовања 1999. године: Народном музеју у Београду, Галеријама Павла Бељанског и Матице Српске у Новом Саду, Шумадијској епархији у Крагујевцу Републичком заводу за заштиту споменика културе и Одељењу романистике Филолошког факултета у Београду.

Од 2003. године у кући живе само потомци, а споменичка целина је отворена за јавност. Праунук Косте Павловића, Ђорђе, архитекта, основао је Културни центар – Дом породице Павловић, 2005. године. Наиме, у амбијенту Дома постављена је стална изложба уметничких и етнографских предмета као и историјских докумената – делови старе градске одеће, живописне ношње, разноврсни употребни предмети народне радиности и покућство грађанских кућа вишег staleжа. Архивску грађу чине дипломатски списи, старе фотографије с посветама, дипломе, укази и признања, који се и даље обрађују, штите и излажу.

Збирка је настала у периоду прве четири генерације Павловића и документује и сведочи о бурној националној прошлости и развоју модерног грађанског друштва.

Од 2008. године, у Дому се налази удружење Интеркултура, чланица Европске федерације за интеркултурално учење (European Federation for Intecultural Learning - EFIL) и Американ филд сервиса (American Field Service - AFS), под руководством професорке Иване Павловић, која организује активности интеркултуралне међународне размене средњошколаца.

Због својих културно-историјских и архитектонско-урбанистичких вредности, породична кућа у Јевремовој бр. 39 утврђена је за споменик културе Дом породице Павловић 1971. године (Решење Завода бр. 549/2 од 10. 6. 1971).

ИЗВОРИ:

1. Досије споменика културе Дом породице Павловић, Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда.
2. Д.Ст.Павловић, Господар Јевремова улица, Београд 2003.
3. Д.Ст.Павловић, Улица наших предака господар Јевремова, Београд 2009.

Поселна напомена:

Захваљујем господину Ђорђу Павловићу на подацима везаним за Дом породице Павловић и уступљеним фотографијама.

Home of the Pavlović Family

39, Gospodar Jevremova Street

Концерт у башти Дома породице Павловић
A piano concert in the garden of Home of Pavlovic family

It is not only cities with their buildings and streets or museums with their art collections but also people and their works and actions that cultural heritage is made up of. Preserved family collections and archives make it possible for us today to reconstruct the life of both individuals and societies. Written documents and sources, long-forgotten everyday objects and oral family histories related by owners or their descendants in the authentic setting of the oldest homes of distinguished Serbian families provide a fleeting yet vivid glimpse of times past. For those seeking to build a comprehensive picture of the development of a state and society, cultural heritage monuments stand as guardians and signposts in their effort to shed light on the urban history, culture, customs, tribulations and freedom of a nation.

In the late 19th century Belgrade began to change its look, abandoning the inherited oriental pattern of winding streets and narrow alleys that followed the configuration of the terrain, and becoming reshaped in conformity with modern town-planning principles, at first applied to the district encircled by the fosse line (Varoš u šancu) and then to its other parts. Representative government and royal edifices, parks, religious and residential buildings inspired by central and west European architecture were being built. The transformation of the Danube-facing slope according to the master plan developed by Emilijan Josimović was based on an orthogonal grid of more or less equal urban blocks intended for family housing. The lifestyle also underwent change and, with it, the living space. The interiors come to be decorated and furnished in keeping with a new aesthetic, especially the homes of prominent Belgraders.

One such home is 39 Jevremova Street, a historic house owned by the Pavlović family since its construction in 1882. The family house of Kosta and Anka Pavlović was among the first town houses built in Jevremova Street. Kosta Pavlović, the first mayor of Niš after its liberation from Ottoman rule, purchased a lot in Belgrade with the dowry of his wife Anka, nee Aćimović. The adjacent lots were purchased by Ljuba Kovačević, professor at the Great School, and Jovan Mišković, an army general and member of the Royal Serbian Academy. After the reshaping of the city layout carried out according to the first urban plan ever made, those three were the largest lots in Jevremova Street. During his term as mayor of Niš, Kosta Pavlović issued a decree on the organisation of the city, and upon his transfer to Belgrade in 1878, he devoted much of his time to his future home, having the area in front of the lot paved with cobblestones and the ground levelled. The house was designed after his own ideas, but the author of the design remains unknown. Originally a one-storey house, it was built using the construction method typical of the late 19th century: massive basement walls without footings built with the sandstone quarried in Tašmajdan combined with bricks bounded with lime mortar and spanned with shallow segmental vaults. It had five rooms and a large entrance hall with a mosaic floor, including a multicolour quatrefoil impressed with the date of construction completion. The semi-basement contained a summer kitchen, wine cellar and storerooms. The exterior was shaped in the fashion of the urban architecture of the time. The house was damaged in the First World War. During repair works in 1927, an upper floor and attic were added to a design by the architect Milan Sekulić conformed to the original architectural concept. The façades were restored uniformly in the style of academism, with decorative elements such as pilasters, brackets, cornices and window surrounds. The verticality of the façades was achieved by the use of quoins, projecting central bay and French balconies with iron railings and shutters. Apart from the main entrance on the side of the house, there is a garden entrance, which underwent enlargement to a design by architect Dragomir Tadić. The original uncovered carriage passageway is entered through a playful wrought iron gate hinged on two pillars. The attic was renovated to repair the damage sustained in an allied air strike on Belgrade in 1944, and in the 1980s it was reshaped to a design by the architect Predrag Ristić.

In the last third of the 19th and first half of the 20th century, Serbia's educated urban class became the driving force of

Анка и Коста Павловић, око 1878.
Anka and Kosta Pavlović, about 1878.

Стеван К. Павловић, 1910.
Stevan K. Pavlović, 1910.

progressive social and political change. Upon returning to Serbia, the first generation of graduates sent to foreign universities on government scholarships began to set up learned societies and professional associations, often in their own homes. Their homes also became venues for intellectual, political and economic elites, birthplaces of political ideas and art movements. Apart from such gatherings, the Pavlović family house served as a meeting place for members of the royal house and the diplomatic corps. Kosta Pavlović's son Stevan, a lawyer and diplomat, recipient of the French Legion of Honour, actively contributed to establishing cultural and diplomatic ties with France and Romania. As secretary to the royal government, he organised the secret evacuation of the national archives and most treasured national valuables to Greece in 1916. During the Second World War, he was taken as a hostage to the Banjica concentration camp. Kosta Pavlović's granddaughter Lepasava "Bela" was engaged in the activities of the Red Cross. His grandson Dobrosav "Bojko", an architect, recipient of the Order of St Sava 1st class, participated in the founding of the Association of Conservators of Serbia.

After the Second World War the pre-war intellectual and economic elites faced difficult times. The family nonetheless managed to save the house from being nationalised. The attic was the venue for regular meetings of the oldest association of visual artists in the Balkans, "Lada". In 1980 the family embarked upon a new public mission by donating a valuable art collection to the National Museum in Belgrade, and by generously ceding copyright for the publication of the collected works of their relative Slobodan V. Jovanović, a lawyer, historian and writer, to the Serbian Academy of Sciences and Arts in 1988. Jovanović's invaluable archive remains in their possession. In 1999, Lepasava "Bela" Pavlović, a painter, French teacher, lifetime president of "Lada", donated a part of the family possessions to several cultural and educational institutions: the National Museum in Belgrade, the Pavle Beljanski Gallery and the Matica Srpska Gallery in Novi Sad, the Eparchy of Šumadija in Kragujevac, the National Institute for the Protection of Cultural Monuments, and the Department of Romance Studies of the Faculty of Philology in Belgrade.

Since 2003 the house is occupied by family members only. In 2005, the great-grandson of Kosta Pavlović, the architect Djordje Pavlović, founded a cultural centre, the Home of the Pavlović Family, opening it to the public. On permanent display are art works and ethnographic objects, such as pieces of historical

Сватови-венчање Љубице рођене Тешић и Стевана К.Павловића 1904. године
Wedding of Ljubica Tešić and Stevan K. Pavlović, 1904.

clothing typically worn in urban environments, picturesque traditional costumes, various everyday objects of folk craft, furniture of urban upper-class households, as well as archival material, such as diverse diplomatic documents, vintage photographs with dedications, diplomas, orders and tokens of appreciation and merit, which is being successively processed, placed under heritage protection and put on display.

The collection created by the first four generations of the Pavlović documents the turbulent national past and the rise of a modern urban society.

Since 2008 the Home houses the Interkultura organisation, a member of the European Federation for Intercultural Learning (EFIL), presided by Prof. Ivana Pavlović, and the American Field Service (AFS), which promote informal intercultural education and organises international exchange of high school students.

For its cultural, historical, architectural and townscape merit, the family house at 39 Jevremova Street was designated as a cultural heritage property in 1971 (CHPIB Decision no. 549/2 of 10/6/1971).

Sources

1. CHPIB Documentation, Cultural Property File: "Dom porodice Pavlović".
2. D. St. Pavlović, *Gospodar Jevremova ulica* (Belgrade 2003).
3. D. St. Pavlović, *Ulica naših predaka Gospodar Jevremova* (Belgrade 2009).

Acknowledgments

I owe particular gratitude to Mr Djordje Pavlović for sharing information on the House of the Pavlović Family and for making photographs available to me.

Данашњи изглед баште Дома породице Павловић
Today's appearance of the garden of Home of Pavlovic family

Дом породице Павловић Home of the Pavlović Family

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

За издавача: Нела Мићовић, директор

Текст: Ивана Весковић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: Scanner studio, Београд

Београд, 2015.

Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

728.37(497.11)(036)

ВЕСКОВИЋ, Ивана, 1977-

Дом породице Павловић = Home of the Pavlović Family / [Текст Ивана Весковић ; превод Марина Адамовић Куленовић ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд : Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance, 2015 (Београд : Scanner studio). - 10 стр. : илустр. ; 20 x 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки преузет из колофона. - Текст штампан двостручно. - Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 6.

ISBN 978-86-89779-22-6

а) Београд - Дом породице Павловић - Водичи

COBISS.SR-ID 218239500

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

